

Σκέψεις και Κατευθύνσεις για το Υδατικό Πρόβλημα της Θεσσαλίας και την Ανάπτυξη της Γεωργίας

Φάνης Γέμτος

Ομότιμος Καθηγητής του Π.Θ.

Μέλος της ΕΔΥΘΕ

Εισαγωγή

- Η Θεσσαλία τα τελευταία πέντε έτη αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει τεράστιες καταστροφές.
- Δύο αντικυκλώνες που προκάλεσαν πλημμύρες και καταστροφές
- Στο ενδιάμεσο ξηρασία και έλλειψη χιονοπτώσεων στα ορεινά που δημιούργησαν έλλειψη νερού κυρίως για τις καλλιέργειες

- Οι βροχές πλέον είναι έντονες δημιουργώντας απορροές και διαβρώσεις εδαφών
- Περιόδους με καύσωνες, αλλά και απότομες αλλαγές θερμοκρασιών που επηρεάζουν αρνητικά τις καλλιέργειες
- Σήμερα υπάρχει αγωνία για την άρδευση των καλλιεργειών το καλοκαίρι καθώς ο ταμιευτήρας Σμοκόβου έχει περιορισμένη πληρότητα ενώ ο ταμιευτήρας Λίμνης Πλαστήρα με οριακά αποθέματα

Που βρισκόμαστε σήμερα;

- Η οικονομία της Θεσσαλίας στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στη γεωργική παραγωγή.
- Οι αγρότες βρίσκονται σε κατάσταση απόγνωσης καθώς η αποκατάσταση των καταστροφών κινείται αργά, τα εισοδήματά τους μειώνονται, η Γεωργική Πολιτική περιορίζεται σε αποζημιώσεις, επιδοτήσεις κλπ χωρίς καμία ουσιαστική προσπάθεια ανάπτυξης μιας παραγωγικής γεωργίας που θα εξασφαλίσει το μέλλον τους.
- Στη πράξη απουσιάζει μια Εθνική Αγροτική Πολιτική με στόχους αύξησης της παραγωγικότητάς και των εισοδημάτων
- Δεν υπάρχει σύστημα γεωργικών εφαρμογών, δεν υπάρχει σύνδεση έρευνας παραγωγής.
- Οι αγρότες εγκαταλείπουν τις εστίες τους .Και τα χωριά του κάμπου σταδιακά ερημώνουν

Τι πρέπει να αλλάξει;

- Είναι προφανής η ανάγκη εφαρμογής της αναγκαίας πολιτικής, που θα αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις απειλές που υπάρχουν και αντιστοίχως θα δημιουργήσει συνθήκες που θα προσφέρουν ΑΣΦΑΛΕΙΑ στους κατοίκους της περιοχής και βεβαίως την δυνατότητα να παραμείνουν στις εστίες τους
- Αναφέρομαι ειδικότερα:
 - -στην Ασφάλεια από τις πλημμύρες
 - -στην Ασφάλεια από τις ξηρασίες
 - -στις Ενεργειακές συνθήκες
 - -στην Επισιτιστική Ασφάλεια

Ασφάλεια από πλημμύρες

- Τα τελευταία τέσσερα χρόνια νοιώσαμε τους κινδύνους από επαναλαμβανόμενες πλημμύρες στην λεκάνη απορροής Πηνειού αλλά και εκτός λεκάνης
- Η κλιματική αλλαγή φαίνεται να δημιουργεί έντονες βροχοπτώσεις
- Πέρα από επιμέρους επεμβάσεις με συντήρηση παλαιών και δημιουργία νέων αντιπλημμυρικών έργων τοπικού χαρακτήρα, ορεινής υδρονομίας, μέγιστη και κρίσιμης σημασίας είναι η συμβολή ταμιευτήρων νερού περιμετρικά της Θεσσαλίας (Σκοπιά Φαρσάλων, Ελασσόνα, Νεοχώρι, Πύλη Τρικάλων, Μουζάκι κλπ.) που θα συγκρατούν τα νερά κατά την διάρκεια των πλημμυρών, περιορίζοντας αποφασιστικά την καταστροφική τους δράση.

Ασφάλεια από ξηρασία

- Οι πλημμύρες και η ξηρασία είναι οι δύο όψεις του ιδίου νομίσματος που αναμένεται να ενταθούν με τη κλιματική αλλαγή.
- Η δημιουργία ταμιευτήρων στα ορεινά γύρω από τη πεδιάδα που θα αποθηκεύουν νερό το χειμώνα θα συμβάλλουν στην κάλυψη των αναγκών ύδρευσης, βιομηχανίας και στην άρδευση των καλλιεργειών
- Η ολοκλήρωση του ταμιευτήρα – φράγματος Συκιάς επί του Άνω Αχελώου θα προσφέρει την δυνατότητα για δημιουργία ενός πρόσθετου «αποθέματος» υδάτων, αποφασιστικής σημασίας για τις κρίσιμες αυτές περιόδους.

Επιπτώσεις στο περιβάλλον από το υδατικό έλλειμμα

- Ένα σημαντικό πρόβλημα είναι η «αφανής» οικολογική καταστροφή που συντελείται κατά τις τελευταίες δεκαετίες και που, δυστυχώς, δεν ευαισθητοποίησε όσο θα έπρεπε ούτε τους φορείς της περιοχής ούτε τις κυβερνήσεις.
- Η καταγραφή - από τα Σχέδια Διαχείρισης Υδάτων (ΣΔΥ) - ενός γιγαντιαίου συσσωρευμένου ελλείμματος στα μη ανανεώσιμα αποθέματα των υπόγειων υδροφορέων του κάμπου, που ξεπερνά τα τρία (3) δισεκατομμύρια κυβ. μέτρα νερού, δεν μπορεί να αγνοηθεί.
- Το θέμα αυτό μπορεί να αντιμετωπισθεί μεσοπρόθεσμα σε δύο κατευθύνσεις: Με την επίμονη εφαρμογή ενός προγράμματος εξοικονόμησης νερού, με στόχο την μείωση των καταναλώσεων τουλάχιστον κατά 25%, και με την σταδιακή επανατροφοδότηση (εμπλουτισμό) νερού στους εξαντλημένους υδροφορείς, αξιοποιώντας συνδυαστικά όλες τις προσφερόμενες δυνατότητες ταμίευσης, είτε αυτές που προαναφέραμε στην λεκάνη Πηνειού, είτε (κυρίως) αυτήν της Συκιάς στην όμορη λεκάνη Αχελώου.
- Το βέβαιο είναι ότι πρέπει να περιοριστούν οι αντλήσεις (γεωτρήσεις) και να αντικατασταθούν από επιφανειακά νερά

Ενεργειακή ασφάλεια

- Η δημιουργία ορεινών ταμιευτήρων στηρίζει τη λειτουργία μονάδων υδροηλεκτρικής ενέργειας που παράγουν καθαρή ενέργεια και μπορούν να χρησιμεύσουν για αιχμές ζήτησης αλλά και για αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας.
- Η δυνατότητα εξασφάλισης καλής ποιότητας και φθηνού επιφανειακού νερού από τους ταμιευτήρες θα περιορίσει τη κατανάλωση ενέργειας για άντληση νερού από μεγάλα βάθη με ετήσια κατανάλωση 700 GWh ηλεκτρισμού
- Μια ενέργεια που καταναλώνεται σε περιόδους αιχμής ζήτησης

Γεωργία- Εξασφάλιση παραγωγής τροφίμων και πρώτων υλών

- Η Γεωργία, απορροφά πάνω από το 90% της συνολικής κατανάλωσης νερού,
- Παρατηρείται η απουσία στοχευμένης πολιτικής για εξασφάλιση νερών άρδευσης και μείωση του κόστους παραγωγής, για υποκατάσταση του καταστροφικού μοντέλου των υπεραντλήσεων μόνιμων αποθεμάτων από τους υπόγειους υδροφορείς,
- Αλλά και για αναδιάρθρωση καλλιεργειών, για το «πέρασμα» στην «έξυπνη» και βιώσιμη Γεωργία, με συνέπεια αρνητικά αποτελέσματα τόσο στο εισόδημα όσο και στην παραμονή νέων αγροτών στον τομέα αυτό.

Γεωργία της Θεσσαλίας: προοπτικές και ευκαιρίες

- Η Θεσσαλία έχει τη πιο παραγωγική γεωργία της χώρας με μέσο κύκλο εργασιών τα 300 €/στρ έναντι 200 €/στρ της χώρας.
- Αποδίδεται στην άρδευση του 50% των καλλιεργούμενων εκτάσεων και στις ικανότητες των αγροτών της.

- Το ΣΔΛΑΠ Θεσσαλίας δείχνουν ετήσιο έλλειμμα νερού 450 εκ.κ.μ.
- Ένα μέρος από αυτό μπορεί να καλυφθεί από εσωτερικά φράγματα και ένα τμήμα 250 εκ. κ.μ νερού από μεταφορά από την όμορη λεκάνη του Θεσσαλικού Αχελώου.
- Εάν αποκλειστούν τα έργα Αχελώου θα πρέπει να μειωθούν οι αρδευόμενες εκτάσεις κατά 500.000 στέμματα που σημαίνει μείωση του κύκλου εργασιών κατά 250.000.000 € άμεσα και πολύ περισσότερα αν εκτιμηθούν οι έμμεσες επιπτώσεις της οικονομίας της περιοχής.

Απειλές στη
γεωργία από τη
μη εκτέλεση
έργων

-
-
- Η εκτέλεση των έργων υποδομής σε συνδυασμό με μια Εθνική Αγροτική Πολιτική με στόχους την αύξηση της παραγωγικότητας και του εισοδήματος των αγροτών θα μπορούσε να πολλαπλασιάσει το αγροτικό εισόδημα της Θεσσαλίας.
 - Έχουμε πολύ καλύτερες συνθήκες ανάπτυξης μιας γεωργίας τύπου Ισραήλ με κύκλο εργασιών 1200 €/στρ ή Ολλανδίας με 1800 €/στρ.
 - Μια αύξηση του αγροτικού εισοδήματος της περιοχής της τάξης των 5δισ € θα δημιουργούσε μια άλλη Θεσσαλία.
 - Μια γεωργία με προϊόντα με ονομασία προέλευσης και ποιότητας που θα εξαγόταν στις αγορές του κόσμου ενώ θα δημιουργούσε και αξίες στο τουρισμό με τοπικά προϊόντα

Ποια είναι η κατάσταση σήμερα;

- Απουσιάζει διαχρονικά από τις κυβερνήσεις ο προγραμματισμός υλοποίησης έργων και μέτρων στον τομέα υδάτων, είτε πρόκειται για έργα ταμίευσης νερού, είτε για ένα πρόγραμμα εξοικονόμησης υδάτων
- Όλα αυτά υπάρχουν στα ΣΔΥ που είναι νόμοι του Κράτους από το 2014
- Αλλά και η εκάστοτε αντιπολίτευση δεν αναδεικνύει επαρκώς τα προβλήματα αυτά ούτε πιέζει όσο θα έπρεπε τη Κυβέρνηση για την εκτέλεση των έργων
- Καταλήγουμε οι κυβερνήσεις σε σημαντικό βαθμό να περιορίζουν την δραστηριότητά τους στην διαχείριση των επιδοτήσεων και την διανομή των αποζημιώσεων, που βεβαίως είναι απαραίτητες, δεν συμβάλουν όμως στην επίλυση του υδατικού –οικολογικού προβλήματος στην Θεσσαλία.
- Και όλα αυτά ίσως επειδή τα έργα υποδομής και εξοικονόμησης νερού δεν προσφέρουν άμεσα τα ίδια πολιτικά οφέλη όπως πχ οι επιδοτήσεις.

- Στη πλευρά της Θεσσαλίας τα μηνύματα είναι ενθαρρυντικά.
- Η Περιφέρεια Θεσσαλίας τίθεται επικεφαλής των Θεσσαλικών φορέων με συγκεκριμένες δράσεις για τη διεκδίκηση των έργων.
- Παράλληλα αναπτύσσει πρωτοβουλίες για ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, της πιστοποίησης των παραγόμενων προϊόντων και της μεταποίησης της παραγωγής.
- Η λειτουργία του ΟΔΥΘ βρίσκεται στα πρώτα της βήματα, δίνει όμως σημαντικές ελπίδες για πρωτοβουλίες επίλυσης των προβλημάτων
- Επιπλέον θετικό στοιχείο η άμεση συνεργασία Περιφέρειας ΟΔΥΘ

Ποια είναι η
οργάνωση
στη Θεσσαλία;

- Πολλοί αναφέρονται στο κόστος εκτέλεσης των έργων ταμίευσης νερού αλλά και των έργων μεταφοράς και διανομής.
- Πολλές εκτιμήσεις ανεβάζουν το κόστος στα 3,5 δις €. Είναι μεγάλο;
- Στα τέσσερα τελευταία χρόνια οι ζημιές από τις πλημμύρες από τον ΙΑΝΟ έφτασαν κατά την κυβέρνηση τα 700 εκ. €. και από τους DANIEL – ELIAS θα ξεπεράσουν τα 3 δις.
- Αυτές οι δαπάνες θα πραγματοποιηθούν μέσα σε 4 μόλις χρόνια ενώ τα έργα θα χρειαστούν τουλάχιστον 8, ίσως και περισσότερα, χρόνια για να γίνουν.
- Μπορεί λοιπόν να υπάρξει οποιαδήποτε σύγκριση;.

Πρόβλημα κόστους εκτέλεσης των έργων

Η Θεσσαλία και στον υδατικό τομέα είναι ενιαία

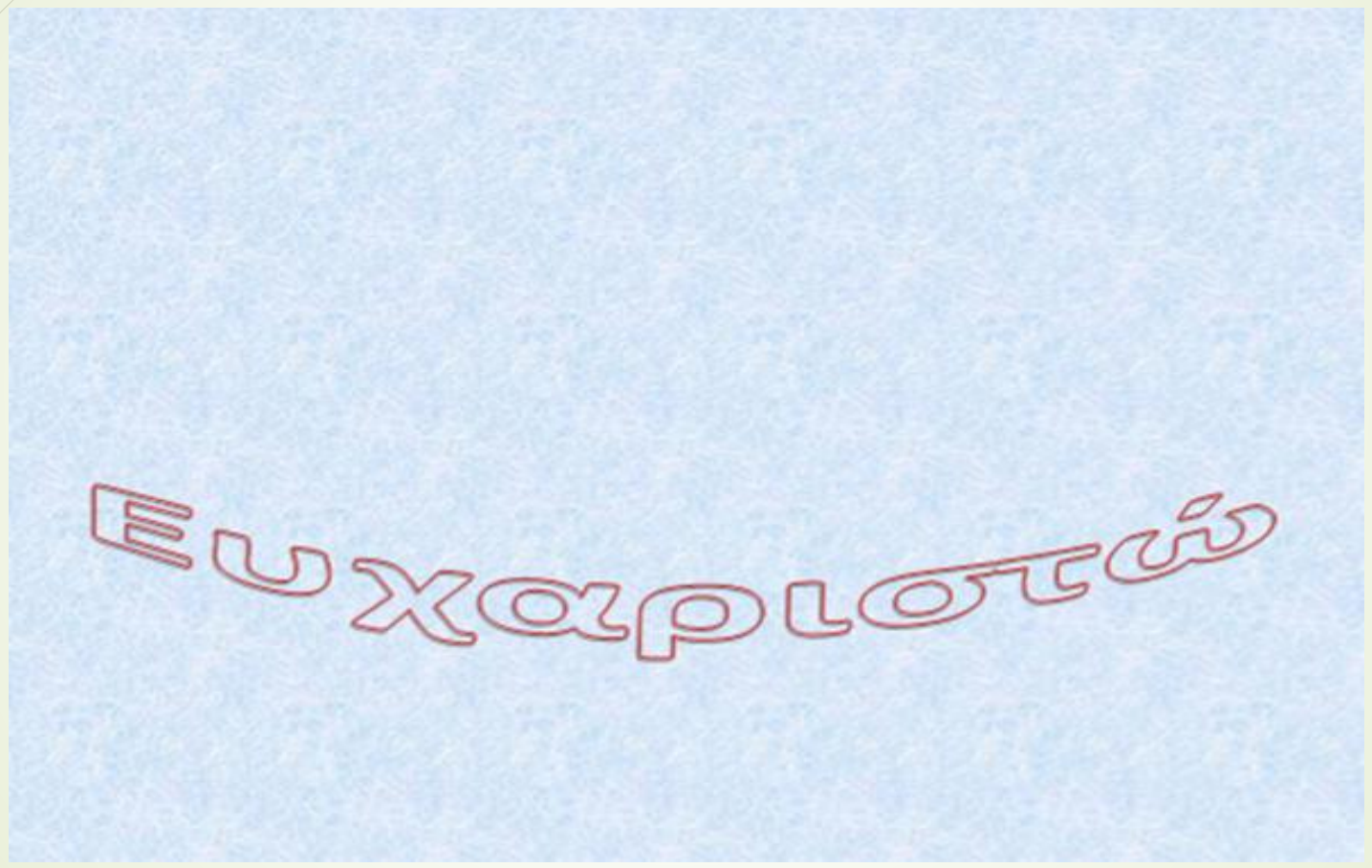
- Πολλοί προσπαθούν να δουν τα προβλήματα με με αμιγώς τοπικά κριτήρια .
- Αποδεικνύεται ότι αυτό είναι απόλυτα λανθασμένο.
- Τα φράγματα στη Δυτική και βόρεια πλευρά θα περιορίσουν τους κινδύνους πλημμύρας στη μισή Θεσσαλία.
- Τα ίδια φράγματα θα μας δώσουν επάρκεια νερού και κανονική λειτουργία του Πηνειού όλο το έτος.
- Τα επιφανειακά νερά θα αντικαταστήσουν τις γεωτρήσεις περιορίζοντας τους κινδύνους καταστροφής των υδροφορέων
- Η καλή λειτουργία του ταμιευτήρα Κάρλας εξαρτάται από τη ροή του Πηνειού για μεγάλο μέρος του χρόνου. Μόνο έτσι και σε συνδυασμό με τη δημιουργία διώρυγας πλήρωσης με βαρύτητα θα εξασφαλιστεί η κατ' έτος πλήρωση και η εκπλήρωση των στόχων άρδευσης καλλιεργειών στις περιοχές του Δήμου Ρήγα Φεραίου
- Η ωφέλεια από τη ανάπτυξη παραγωγικής γεωργίας θα διαχέεται σε όλες της περιοχές

Συμπεράσματα

- Είναι προφανές ότι το μέλλον της Θεσσαλίας είναι συνδεδεμένο με την επίλυση του υδατικού προβλήματος.
- Είναι η βάση των τεσσάρων ασφαλειών στις οποίες αναφέθηκα.
- Ειδικότερα η ανάπτυξη της Γεωργίας δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την εκτέλεση των έργων υποδομής.
- Χωρίς ανάπτυξη και προώθηση μιας Εθνικής Αγροτικής Πολιτικής που θα στοχεύει στην αύξηση της παραγωγικότητας και του εισοδήματος των αγροτών και της περιοχής.
- Χωρίς ανάπτυξη ενός συστήματος γεωργικών εφαρμογών για να παρέχει συμβουλές και καθοδήγηση στους αγρότες αλλά και σύνδεση έρευνας και γεωργικής παραγωγής.
- Για όλα αυτά πρέπει να αγωνιστούμε σύσσωμοι οι Θεσσαλοί για να έχουμε ένα λαμπρό μέλλον.

gemtos@agr.uth.gr

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ